

**Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я
Кафедра внутрішніх хвороб**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Професійне мовлення медиків**

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	222 «Медицина»
Назва освітньої програми	Медицина
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри внутрішніх хвороб, к.мед.н. Гнідой Ігор Михайлович	+38(066) 422 85 90	igor.gnidoy.mgu@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальна дисципліна «Професійне мовлення медиків» є складовою вибіркової компоненти освітньо-професійної програми професійної підготовки, вивчається студентами зі спеціальності 222 «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар» протягом 1-го року навчання. Семестр: II. Організація навчального процесу здійснюється за Європейською кредитно-трансферною системою організації навчального процесу (ЄКТС).

Метою викладання навчальної дисципліни «Професійне мовлення медиків» є формування системи знань про форми, види та функції професійної мовної комунікації; розвиток навичок ефективної комунікативної взаємодії у соціальному середовищі здобувачів, майбутній професійній діяльності та соціумі, шляхом підвищення компетентності стосовно прийомів та методів мовної комунікації у медицині.

Передумови для вивчення дисципліни: українська мова (за професійним спрямуванням); філософія; іноземна мова (за професійним спрямуванням); історія України; латинська мова та медична термінологія; медична біологія; медична хімія; медична і біологічна фізика. Дисципліна інтегрується в: анатомія людини; гістологія, цитологія та ембріологія; фізіологія людини; патологічна фізіологія; мікробіологія, вірусологія та імунологія та всі наступні дисципліни згідно освітньої програми.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ, ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Професійне мовлення медиків» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я зі спеціальності «Медицина», або у процесі навчання, що передбачає здійснення діагностичного пошуку і характеризується комплексністю та складністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії та праці в команді.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

ФК18. Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.

ФК20. Здатність зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК21. Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я.

ФК22. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.

ФК23. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів..

Навчальна дисципліна «Професійне мовлення медиків» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН3. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.

ПРН14. Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

ПРН21. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН22. Приймати ефективні рішення в сфері охорони здоров'я з урахуванням наявних ресурсів, соціальних, економічних та етичних наслідків. Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навичок ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.

ПРН23. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно, так і письмово, для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

ПРН24. Діяти у професійній сфері з урахуванням власної свободи і безпеки у співпраці й порозумінні з членами соціуму; вміти приймати рішення і нести за них відповідальність, ефективно працювати в команді.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знати:

- сучасні теоретичні знання щодо методології та методики аналізу комунікативних феноменів;
- принципи застосування комунікативних принципів у виробленні професійного мислення майбутнього лікаря;
- теоретичні моделі лікарської комунікативної діяльності;
- структуру лікарської комунікативної компетентності,
- структуру первинного опитування пацієнта та принципи формування його інформованості;
- теоретичні знання з дисципліни як підставу до опанування практичними комунікативними вміннями і навичками в професійній діяльності..

Вміння:

- методи компетентнісного застосування комунікативних принципів у виробленні теоретичного мислення майбутнього лікаря;
- принципи вибору стратегії ефективною комунікації в професійній діяльності;
- значимість зворотного зв'язку при всіх видах комунікації, та його вплив на відношення пацієнта до хвороби та збереження індивідуального здоров'я;
- вплив структури онтогенетичного розвитку когнітивної та комунікативної сфери особистості на компетентність лікаря.

Навички:

- використовувати здобуті навички і знання на всіх рівнях професійної діяльності;
- конструктивними засобами вирішувати комунікативні проблеми професійної роботи, міжособистісного спілкування та соціальних відносин;
- застосовувати отримані знання з професійного мовлення медиків для встановлення належних та ефективних стосунків з пацієнтами, з урахуванням їх психотипів, стану, відношення до хвороби та типу комунікаційної ітерації..

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семинарські заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14	28	78	1	2	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви тем	Кількість годин			
		усього	у тому числі		
			лекц.	семін	сам. роб.
1	Мовний вплив як наука та ефективність спілкування медика	8	1	2	5
2	Мовленнєвий етикет медика.	8	1	2	5
3	Культура спілкування. Вербальна, невербальна комунікації	8	1	2	5
4	Види публічних виступів та їхня структура	8	1	2	5
5	Поведінка оратора в аудиторії. Підтримування уваги аудиторії під час виступу та його завершення. Аргументація мовлення медиків	8	1	2	5
6	Комунікативні типи мовців та їхня поведінка в професійному спілкуванні	8	1	2	5
7	Техніка професійної комунікації і тактики спілкування. Комунікаційні моделі	8	1	2	5
8	Комунікативні канали та бар'єри	8	1	2	5
9	Комунікативні технології	8	1	2	5
10	Масова комунікація	8	1	2	5
11	Ділова комунікація	8	1	2	5
12	Політична комунікація	8	1	2	5
13	Міжнародні та міжкультурні комунікації	8	1	2	5
14	Інформаційний виступ медика і його основні особливості.	16	1	2	13
Усього з дисципліни		120	14	28	78
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК					

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Мовний вплив як наука та ефективність спілкування медика

Комунікативний процес як основа спілкування. Спілкування та діяльність. Стилї спілкування. Спілкування та комунікація. Ознаки спілкування. Типові визначення комунікації.

Комунікація як соціальне конструювання. Функції спілкування. Типи комунікації. Закони спілкування. Тенденції розвитку сучасного спілкування.

Мовний вплив як наука та ефективність спілкування медика.

Тема 2. Мовленнєвий етикет медика.

Логіко-емоційні, етичні та психологічні норми професійної комунікації. Історія виникнення і розвитку етикету. Епістолярний етикет. Службовий етикет. Мовленнєвий етикет медика.

Тема 3. Культура спілкування. Вербальна, невербальна комунікації

Вплив культури на ділове спілкування. Форми ділового спілкування. Техніки спілкування з представниками інших культур.

Фонація у спілкуванні.

Кінетика у спілкуванні. Жести у системі невербальних засобів комунікації.

Семіотичний характер неориторики. Загальна характеристика лінгвістичної риторики. Загальна характеристика аргументативної риторики.

Тема 4. Види публічних виступів та їхня структура

Сутність і специфіка публічної монологічної мови. Основні жанри усного публічного монологічного мовлення (доповідь, лекція, промова, виступ, повідомлення). Підготовка публічного виступу. Структура публічної професійної промови. Умови успішного виступу. Засоби увиразнення публічного виступу.

Тема 5. Поведінка оратора в аудиторії. Підтримування уваги аудиторії під час виступу та його завершення. Аргументація мовлення медиків

Зовнішній вигляд оратора. Манера виступу. Рух під час виступу. Погляд Поза та жести Голос, темп, інтонація. Індивідуальність оратора. Прийоми боротьби з хвилюванням під час виступу. Реакція оратора на неполадки і перешкоди в ході виступу.

«Читання» оратором аудиторії. Періоди уваги. Організація дискусії. Демонстрація предмета. Закон завершення. Дотримання регламенту. Варіанти завершення.

Тема 6. Комунікативні типи мовців та їхня поведінка в професійному спілкуванні

Інформаційний виступ та його основні особливості. Самопрезентація. Розповідь про подію. Протокольний-етикетний виступ. Розважальний виступ. Переконливий.

Моделі спілкування. Стили ділового спілкування. Стратегії та тактики спілкування Засоби ділового спілкування. Індивідуальні ділові бесіди. Форми колективного обговорення проблем.

Тема 7. Техніка професійної комунікації і тактики спілкування. Комунікаційні моделі.

Ділове підтримуюче спілкування. Взаємсприйняття та взаємооцінювання учасників комунікативного процесу. Слухання як зворотний зв'язок комунікативної взаємодії.

Академічне красномовство. Політичне красномовство. Дипломатичне красномовство. Суспільно-побутове красномовство. Діалогічне красномовство.

Тема 8. Комунікативні канали та бар'єри.

Комунікативні канали та бар'єри. Поняття «комунікативний канал». Різновиди комунікативних каналів. Характеристика основних комунікативних каналів. Вибір та використання комунікативних каналів для здійснення комунікативної дії. Природні, технічні, гібридні, мистецькі комунікативні канали. Визначення поняття «комунікативний бар'єр». Класифікація комунікативних бар'єрів. Основні характеристики комунікативних бар'єрів. Ентропія та негентропія інформації. Соціальні бар'єри. Характеристики мовного бар'єру. Психологічні складові комунікативного бар'єру. Технічні бар'єри.

Тема 9. Комунікативні технології.

Комунікативні технології. Поняття «технологія», її складові: систематичність, масовість, алгоритмічність. Аналіз основних комунікативних технологій. Розвиток комунікативних технологій на сучасному етапі.

Тема 10. Масова комунікація.

Масова комунікація. Засоби масової комунікації та інформації. Особливості процесу масової комунікації як суспільного явища. Поняття «засоби масової комунікації» (ЗМК). Класифікація ЗМК. Характеристики основних видів ЗМК. Основні типи та канали ЗМК. Співвідношення понять «засоби масової інформації» (ЗМІ) та «засоби масової комунікації» (ЗМК). Теорії впливу ЗМК на аудиторію. Методи та форми впливу ЗМК на масову свідомість. Теорія соціальної відповідальності ЗМК. ЗМК, влада, громадськість. Громадське мовлення.

Тема 11. Ділова комунікація.

Ділова комунікація. Автокомунікація, міжособистісна, групова та масова форми комунікації; етапи підготовки видів ділової комунікації: ділова бесіда, переговори, службова телефонна розмова, дискусія, нарада; просторові норми ділової комунікації. Комунікаційний менеджмент.

Тема 12. Політична комунікація.

Політична комунікація. Суть та зовнішні прояви політичної комунікації. Основні теорії політичної комунікації. Суб'єкти та об'єкти політичної комунікації. Політичні технології: основні поняття. Методи політичного PR. Політична реклама, пропаганда та інформаційний лобізм. Політична агітація. Символіка та міфологія у політичній комунікації. Семіотика, міфологія та архетипіка у політичних технологіях.

Тема 13. Міжнародні та міжкультурні комунікації.

Суперечка як предмет еристики. Учасники суперечки. Позитивні та негативні точки зору. Типи суперечок. Стадії суперечки..

Тема 14. Інформаційний виступ медика і його основні особливості.

Характеристика основних комунікативних каналів. Вибір та використання комунікативних каналів для здійснення комунікативної дії. Природні, технічні, гібридні, мистецькі комунікативні канали. Визначення поняття «комунікативний бар'єр». Класифікація комунікативних бар'єрів. Основні характеристики комунікативних бар'єрів. Ентропія та негентропія інформації. Соціальні бар'єри.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Професійне мовлення медиків» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.
8. Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань збігаються з такими до практичних занять.

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, залік
--	---

Питання до заліку

1. Роль та місце мови в суспільстві.
2. Мовленнєвий етикет медика.
3. Історичні етапи розвитку та формування комунікативних теорій.
4. Підходи до типології комунікації. Основні форми типології: тип, класифікація, систематика, таксономія.
5. Невербальні форми комунікації: міміка, рухи тіла, одяг. Невербальні коди
6. Комунікативний процес як основа спілкування.
7. Форми комунікативної дії: діалог, управління, імітація (наслідування). Посткомунікативні процеси. Поняття «дискурс».
8. Вербальна комунікація.
9. Походження невербальної комунікації, її взаємозв'язок із вербальною комунікацією; оптико-кінетичні комунікації: жестикуляція, міміка, пантоміміка.
10. Фонаційні та графічні засоби невербальної комунікації; ситуативні змінні невербальної комунікації, проксемика.
11. Поняття «комунікативний канал». Різновиди комунікативних каналів.
12. Визначення поняття «комунікативний бар'єр». Класифікація комунікативних бар'єрів.
13. Основні характеристики комунікативних бар'єрів. Ентропія та негентропія інформації.
14. Характеристики мовного бар'єру. Психологічні складові комунікативного бар'єру.
15. Технічні бар'єри. Форми, методи та технології подолання комунікативних бар'єрів.

16. Основні форми комунікативної поведінки медика.
17. Характеристика мовного впливу. Основні поняття мовного впливу: комунікативні невдачі, чинники мовного впливу, комунікативна позиція, способи мовного впливу на особистість.
18. Мовний вплив і маніпулювання. Поняття «ефективний мовний вплив». Умови ефективного мовного впливу. Комунікативні бар'єри у спілкуванні «лікар-пацієнт».
19. Функції публічних виступів. Основні вимоги до публічного виступу.
20. Поведінка оратора в аудиторії.
21. Підтримування уваги аудиторії під час виступу та його завершення. Аргументація мовлення медика.
22. Правила аргументації. Способи аргументації. Універсальні прийоми ефективною аргументації.
23. Логічні докази та емоційний вплив. Логічна аргументація. Різновиди логічних помилок.
24. Інформаційний виступ і його основні особливості.
25. Основні різновиди інформаційних виступів. Загальні правила підготовки інформаційних виступів.
26. Комунікативні типи мовців та їхня поведінка в діловому спілкуванні.
27. Способи реагування на некоректну поведінку співрозмовника. Уміння слухати.
28. Техніка професійної комунікації і тактики спілкування.
29. Пряма та непряма тактики спілкування.
30. Конфлікт та мовні методи його розв'язання. Полеміка у спілкуванні.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

<i>Денна форма навчання</i>			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль			
екзамен / залік			50
Всього балів			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє

навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бистрицький Є., С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: «Дух і літера», 2020. 416 с.
2. Загороднова В. Ф. Основи міжкультурної комунікації : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 314 с.
3. Карпенко В. Основи професійної комунікації. Київ: Нора-прінт, 2020. 227 с.

Допоміжна

1. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я Ділове спілкування: Навчальний посібник. / За наук. ред. О. О. Авраменко. – Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», 2015. – 160 с.
2. Бебик В., Бортніков В., Дегтерьова Л., Кудряченко А. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації в глобальному світі (за ред. В.Бебика). – К., 2006.
3. Бебик В. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз. – К., 2005.
4. Крайнікова Т. Культура медіаспоживання в Україні: від консьюмеризму до просьюмеризму / Тетяна Крайнікова / За наук. ред. проф. В. В. Різуна. – Бориспіль: Люксар, 2014. – 372 с.
5. Пітерс, Джон Дарем. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Пер. з англ. А. Іщенко. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 302 с.
6. Почепцов Г. Г. Медіа: теорія масових комунікацій: [навч. видан.] / Г. Г. Почепцов. – К.: Альтпрес, 2008. – 403 с.
7. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підручник / В.В. Різун. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 260 с.
8. Філіппова Н. М. Інформація - мова - знак: семіотика та комунікація [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. М. Філіппова; Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. - Миколаїв : НУК, 2012. – 82 с.
9. Шульга М. А. Політичний менеджмент навчальний посібник : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М. А. Шульга, О. А. Зубчик – К. : Академвидав, Альма-матер, 2013. – 157с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського : веб-сайт. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Он-лайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua>.